

ГОД. XXIII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 19.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне друштине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по је дан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

О ИЗАЗИВАЊУ ГЛУМАЦА.

Управа краљевских дворских позоришта у Монакову годинама се већ занимала идејом, да изазивање глумаца за време представе забрани, и сад је, у договору са целокупним уметничким персоналом, решила, да се од сада, како после појединих чиновна, тако и после довршених представа не ће дозвољавати уметницима, да на изазивања публице изилазе поново на позорницу. Изузетак ће се у томе чинити само при јубилејима домаћих уметника; приликом гостовања страних глумаца, и то тек на завршетку представе. Осим тога изазивање ће бити дозвољено и писцима при првом представљању њихових нових комада, или ће у место њих моћи изићи редитељ тога комада да се захвали на одликовању.

Тако у Монакову. Тако је то и у париским државним позориштима У бечком дворском позоришту већ одавно постоји такав обичај. Тамо се, само пјеска у знак одобравања и ништа више. Приватна бечка позоришта иду у том још и даље. У једном, иначе угледном позоришту, као што је на пример „Theater an der Wien,“ изазивају се глумци и глумице и на отвореним сценама.

Такви обичаји имају који пут и свога смисла, али су често пута досадни чак и глумцима.

Да чујемо, у осталом, шта о том каже и како мисли глумац.

Славни немачки глумац Карло Сонтаг, запитан шта он мисли о изазивању глумаца, одговорио је овако:

Хоћете, дакле, да знате моје мишљење о томе обичају, који влада готово у целом свету? Па добро! Кад ме питате, право да вам кажем. Ја не делим, истина, оно

претерано мишљење, да се глумачка вештина може с правом упоредити са уметностима, што стварају; не, али сам тврдо уверен, а то ће уверење са мном сваки поделити ко уме да размисли, да је ипак и глумачка вештина велика и тешка уметност.

Изазивање није простачка и глупа недотупавност као што се изразио некакав лондонски рецензент, када је изазиван био Карло Вебер. Изазивање је, по моме мишљењу, злочин, прост злочин. Гледаоци на тај начин губе на силу илузију, и ма како да се у њу мало верује, ње увек има код гледалаца у довољној мери. Али њу може да упропасти најмања ситница; доказа има пуно, а особито они, који наруше илузију у гледалаца бивају одмах и кажњени.

Ево примера за то. У једном комаду представљао сам у своје време младок неког Клингсберга. Он изазива у комаду неког поручика Штајна на двобој, те одмах обојица полете да поделе мегдан. Јурнем на поље и на један пут чујем, како се публика за мојим леђима грохотом смеје. Кад оно, шта је било: поручик Штајн, који токорсе у гњеву треба да се туче са мном, и разјарен пошао на бојиште, кад је изишао на средња врата, он се окренуо на другу страну. Гледаоци се тамањ уживили у комад; прате сву радњу с пажњом; пошли за нама на мегдан-поље, кад а они виде, како један оде на бојиште а други — у гардеробу. Сва је илузија, рађуме се, на мах била упропаћена.

Докле се год изазивање на позорници, после ваљане игре, буде сматрало као одликовање глумаца: сваки уметник, па баи

и ја сам, биће задовољан, кад се чешће изазове; јер то је знак, да се публици допао; а допадање је за нас прека потреба. Ми, тако рећи, од тога живимо. То не само да нам ласка и чини задовољство, него веома много доприноси нашем уметничком положају, неизмерно утиче на наш правац, а младим људима готово осигурава будућност. Али, да се допадање изражава тако неумесно, као што је изазивање: то мора рђаво утицати на сваког глумца, који часно мисли о својој уметности.

На многим је позорницама забрањено изазивање на отвореној сцени, а допуштено, кад се завеса спусти. То не само да је недоследно и, готово рећи, будаласто, него је и неправично. Навика је већ постала таква, да публика често пута цени успех глумачки по изазивању; а на тај начин често се дешава, да слабији глумац, само ако има последњу, завршну реч у каквом чину, може имати чешћа изазивања; док, можда, далеко надмашнији уметник веома мало, или можда никако се и не

изазове; јер случајно нема по улози својој никада посла на крају чина. А изазивање, опет, при отвореној сцени, често до неба пара својом неразумишљеношћу!

Примери говоре најбоље. Дон Карлос истрчи на поље са писмом, што га је добио од принцезе Еболијеве. Принцеза тражи писмо натраг, виче за Карлосом колико је грло доноси, али се он не враћа. Шта га се тиче, што га зове и што се напрже вичући сирота Еболијева?! Не осврће он на то ни главе. Али чим га позва неколицина из публике, а он на врат на нос те на позорницу. Принцеза, која би га сад у овакој прилици једва дочекала, и покушала да му отме писмо, наравно мора да се чини као да га и не види, него се као права луда у најгрознијој неприлици окреће на страну, само да силом и не примети Дон Карлоса, док се он понизно не поклони публици. Па кад овај то сврши, онда она тек стане запевати и јадиковати, што принц не ће никако да се врати.

(Свршиће се.)

И Д С Т И Ж И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Корак у страну“. Шаљива игра у три чина, написао Ернест Вихерт, превео Јован Грчић, први пут приказана 4. јуна 1898.)

Судећи по успеху првог приказа ове шаљиве игра на нашој позорници, овај комад ће се без сумње одржати дуже времена у репертоару нашег позоришта. Шаљива ова игра духовито је замисљена, без особите тенденције, а с главном намером, да нас лако заплетеном и неприсиљено расплетеном комиком ситуација угодно позабави, и уједно у комичној светлости прикаже филитарство маловарошких типова.

Бивша институтка Ела (гђа Марковићка), удата за спахију Артура Шметвица (г. Васиљевић), почиње се на брачном путовању по малој кнежевини Сулцигенској дугочасити уз свог мужа, који и на том путовању мисли само на своју економију. Ова би хтела мало романтике. Да је излечи од те боље, предложи јој муж,

да се поиграју мало романтике, па да три дана без новаца и без легитимације оставе случајно своју судбину у том туђем крају. Она пристаје, а он одбаци свој новчаник с нешто ситних новаца и својом визиткартом, те пође са женом преко шуме у незнатно купатило Кифертал. Новчаник нађе једно пастирче (гђа Душановићка), те га преда кнежевићу Сулцигенском, Егону, (г. Поповић) који туда случајно пролази, мислећи, да га је исти изгубио. Кнежевић Егон прими и новчаник и посетну карту, те долази под именом Шметвица у Кифертал, где се нађе са Артуром и Елом, баш кад су они у првој неприлици, да плате рачун. Код брата Елина, Курта Хагена (г. Спасић), који је остао негде у шуми, тражећи занимљиве одјеке, остаде главна заједничка путничка каса, те су они без и једне мангуре. Артур наговори Елу, да игра улогу сињоре Карине, миланске певачице, па да даду концерат у Киферталу. У том им иде

на руку Псеудо-Шметвиц, Кнежевић Егон, коме се Ела на први мах допаде. Али у то исто време доносе новине, да је Кнежевић Егон побегао с неком примадомом, те да се налази негде у близини Кифертала. Повереник сигурности у Киферталу Буш (Г. Динић) добија поверљиво писмо од главног директора, да кнежевића држи на оку, а певачицу од њега да уклони. И он и купалишни доктор Ратгебер (г. Душановић) и остали гости, као тајни регистратор Шнепф (г. Бакаловић), његова лепша половица Клотилда (гђа Васиљевићка), и предстојница васпиталишта Розета Харклајнова (гђа Динићка) држе Артура за кнежевића, а Елу за његову милосницу. У то, ето, и Елина брата, који се никако не може да нађе са сестром и шураком. Када он дозна, да се ту налази неки други нежењени Шметвиц, јави то поверенику Бушу, који стаде псеудо-Шметвица прогањати као убијцу тобоже несталог Шметвица и жене му. Псеудо-Шметвиц, кнежевић Егон, очитује пресенећеној Ели, тобожњој певачици, љубав; повереник Буш хоће Елу као тобожњу кнежевићеву милосницу да удаљи од тобожњег кнежевића, т. ј. у истину од њеног мужа Артура. Путем тобожње певачице Карине тражи тајни регистратор Шнепф протекције у тобожњег кнежевића, док у исти час даме окрећу тобожњој, кнежевићевој милосници леђа, и предстојница Розета тобожњем кнежевићу држи лекције из морала за кнежеве. На крају долази до објашњења, те повереник Буш признаје, да је „право магаре“; Курт Хаген пада у наручај сестри и шураку, те проглашује своје верење са нађе ним својим одјеком, ћерком Шнепфовом Бертом (гђа Буришићева). Споменем ли још сасвим сувишног трговца Бланкнагела (г. Николић), исприведао сам у кратко садржај те шаљиве игре и изређао главна лица, што у њој учествују.

Комад је посве природно заплетен и расплетен, лица су јасно карактерисана; све је разумљиво, осим тако брзог верења Бертиног са Куртом. Целим комадом провејава комика филистерије и стафажа тесних граница малих немачких државица.

Комад је писан отменим тоном и показује вешту руку. С техничке стране могло би се рећи, да је први чин сувишан, још сувишнија промена у том чину. Цели тај први чин би се

могао спојити с другим чином, где и почиње радња. Очевидно је писцу било стало до тога, да нам првим чином одржи стафажу, на којој се комика ситуација заплеће, како не би комад само са три чина изашао прекратак. Да је ту стафажу поделио у три чина, отпао би први чин, а комад би му и с техничке стране испао складнији, јединственији и живљи.

Приказу имамо што шта да приговоримо и у целости и у појединости. Шаптач се прилично чуо, као да је хтео маркирати, да улоге још нису довољно на изузет научене, пак да за то игра тако споро тече. Осим тога мало не сви интерпрети улога у том комаду грешили су у том, што су, сматрајући Артура Шметвица за кнежевића, ипак с њиме тако говорили и поступали, као да знају, да он није кнежевић. Нарочито је у ту погрешку местимце пао иначе у свему другом управо изврени Буш, г. Динић. Нема сумње, да ће, када наши честити глумци по више пута тај комад буду приказивали, наћи и на оно фино поентирање, којим ће своје понашање према псеудо-кнежевићу, док га сматрају за кнежевића, грациозније и с већом дозом инстинктивног поштовања удесити. Нарочито не ће Артур Шметвиц тако брзо заборавити, да и у импровизираној романтичној улози мора барем он остати трезвен лекар романтичког страха своје жене. Г. Поповић ће на крају четвртог чина бити мање дрвен и флегматичан, откривајући, да је он прави кнежевић, па ће и друга лица у истом часу с мање флегме ту идентификацију узети за знање.

Ј. Хр.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа.)

У уторак 9. јуна: „Роман сиромашног младића.“ Позоришна игра у 5 чинова, написао Октав Феље, превео Светозар Савковић.

У четвртак 11. јуна први пут: „Двеста хиљада.“ Шала у три чина, написао И. И. Мјасницки, с руског превела З. Буришићева.

У суботу 13. јуна први пут: „Лажни цар Димитрије.“ Трагедија у 5 чинова, по фрагменту Ф. Шилера израдио и допунио Хенрик Лаубе, превео др. Борић.

У недељу 14. јуна: „Риђокоса.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Ш. Лукачи, превео Ђ. П. Музика од Еркла.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

16. Представа.

У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

У Новом Саду, у недељу 7. (19.) јуна 1898:

КРАЉЕВИЋ МАРКО И АРАПИН.

Историјска слика у 5 чинова, с певањем и играњем, написао В. М. Миљковић, музика од Ф. Гала. — Редитељ: Лукић.

О С О Б Е:

Цар турски	— — —	Лукић.	Фоча, харемски слуга	—	Рајковић.	
Сулејман, везир	— — —	Спасић.	Краљица Јевросима	— —	Д. Ружићка.	
Осман бег	— — —	Тодосић.	Марко Краљевић	} њени синови	Душановић.	
Реџеп паша	— — —	Мицић.	Андрија Краљевић		Марковић.	
Тахир бег	— — —	Васиљевић.	Радић, његов домоуправитељ	—	Динић.	
Оца	— — —	Николић.	Елиџе, Арапин	— — —	Ружић.	
Царев татарин	— — —	Бакаловић.	Сот	} његове делије	—	Поповић.
Зелида, царева кћерка	— — —	С. Бакаловићка.	Баџе		—	Павићевић.
Зулејка	} њене робиње	—	Вила Србије	— — —	Т. Лукићка.	
Фатима		—	Д. Туцаковићева.	Вила Босне	— — —	Д. Васиљевићка.
Селима		—	З. Ђуришићева.	Вила Старе Србије	— — —	Д. Николићка.
Мејра		—	Љ. Душановићка	Прва вила	— — —	Д. Симићева.
Шерифа		—	Д. Стефановићка	Друга вила	— — —	Д. Стефановићка.
Баба Јурмуса	— — —	М. Тодосићка.	Више Турака и Арапа.			

Догађа се први чин у Цариграду. — Други чин у планини Балкана на путу у Прилип. Промена: у харему цара турског. — Трећи чин у Прилипу, и под Цариградом. — Четврти чин пред Цариградом. — Пети чин у цареву двору.

У уторак 9. јуна: „Роман сиромашног младића“. Позоришна игра у 5 чинова, написао Октав Феље, превео Светозар Савковић.

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижарници браће М. Поповића, до 11 сата пре подне.

Улазнице могу се добити у књижарници Браће М. Поповића од 8—12 сахата пре подне, и од 3—5 после подне у позоришту на каси.

Почетак тачно у 8 сахата у вече.